

मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः (वृष्टिकामः), कुमार आग्नेयो वा। पर्जन्यः। त्रिष्टुप्।

तिस्रो वाचः प्र वद ज्योतिरग्रा या एतद्दुहे मधुदोघमूर्धः।

स वत्सं कृण्वन्गर्भमोषधीनां सद्यो जातो वृषभो रोरवीति ॥ ७.१०१.०१

याः। मधुदोहम्- मधुस्त्रावकम्। ऊधः- अदित्याः पृथिव्या ऊधः। ताः। ज्योतिरग्राः- प्रकाशाग्राः।

तिस्रः- ऋग्यजुःसामाख्याः। वाचः। प्र- प्रकर्षेण। वद- ब्रूहि। दुद्रे- दुहते। सः- असौ। वृषभः-

वर्षकः पर्जन्यः। वत्सम्- सह निवसन्तं वैद्युताग्निमिति सायणः। कृण्वन्- कुर्वन्। ओषधीनां गर्भं कुर्वन्। सद्यः- क्षणेन। जातः- आविर्भूतः। रोरवीति- गर्जति ॥१॥

यो वर्धन ओषधीनां यो अपां यो विश्वस्य जगतो देव ईशे।

स त्रिधातुं शरणं शर्म यंसत्त्रिवर्तु ज्योतिः स्वभिष्ट्यश्मे ॥ ७.१०१.०२

यः। ओषधीनाम्। वर्धनः- वर्धकः। यः। अपाम्। यः। विश्वस्य- सर्वस्य। जगतः- भुवनस्य।

देवः। ईशे- ईष्टे। सः। त्रिधातु- त्रिभूमिकम्। शरणम्- गृहम्। शर्म- सुखम्। यंसत्- यच्छतु।

अस्मे- अस्मभ्यम्। त्रिवर्तु- त्रिषु ऋतुषु वर्तमानम्। स्वभिष्टि- शोभनेषणयुक्तम्।

ज्योतिर्यच्छतु ॥२॥

स्तरीरुं त्वद्भवति सूत उ त्वद्यथावशं तन्व चक्र एषः।

पितुः पयः प्रति गृभ्णाति माता तेन पिता वर्धते तेन पुत्रः ॥ ७.१०१.०३

त्वत्- त्वैकं रूपम्। स्तरीः- निवृत्तप्रसवा गौः। भवति। त्वत्- तवान्यद्रूपम्। सूते- प्रसूते। एषः-

अयं पर्जन्यः। यथावशम्- यथेच्छम्। तन्वम्- रूपम्। चक्रे- करोति। पितुः- जनकस्य। पयः-

रसम्। माता- जननी। प्रति गृभ्णाति- प्रतिगृह्णाति। तेन पिता वर्धते। तेन पुत्रो वर्धते। पिता

नभः। माता पृथिवी। पयो वृष्ट्युदकम्। पुत्रः भौमः प्राणिसङ्घः ॥३॥

यस्मिन्विश्वानि भुवनानि तस्थुस्तिस्त्रो द्यावस्त्रेधा सस्युरापः।

त्रयः कोशास उपसेचनासो मध्वः श्रोतन्त्यभितो विरप्शाम्॥ ७.१०१.०४

यस्मिन् । विश्वानि- सर्वाणि । भुवनानि । तस्थुः- तिष्ठन्ति । तिस्रः- त्रयः । द्यावः- आकाशः ।
अवकाशो द्युलोको द्यावापृथिवीधारक आकाशः । आपः । त्रेधा- त्रिधा । सस्युः- सरन्ति । त्रयः-
पौरस्त्यः प्रतीच्य उदीच्यश्चेति । कोशासः- मेघाः । उपसेचनासः- सेक्ताः । विरप्शाम्- महत् ।
मध्वः- मधूदकम् । श्रोतन्ति- क्षारयन्ति ॥४॥

इदं वचः पर्जन्याय स्वराजे हृदो अस्त्वन्तरं तज्जुजोषत्।

मयोभुवो वृष्टयः सन्त्वस्मे सुपिप्पला ओषधीर्देवगोपाः॥ ७.१०१.०५

इदम्- एषा । वचः- वाक् । स्वराजे- स्वामिने । पर्जन्याय । हृदः- हृदयात् । अन्तरम्- अन्तर्गतम् ।
अस्तु- भवतु । तत्- ताम् । जुजोषत्- सेवताम् । अस्मे- अस्मभ्यम् । मयोभुवः- आनन्दकर्यः ।
वृष्टयः । सन्तु- भवन्तु । सुपिप्पलाः- सुफलाः । ओषधीः- ओषधयः । देवगोपाः- पर्जन्यगुप्ताः
सन्तु ॥५॥

स रेतोधा वृषभः शश्वतीनां तस्मिन्नात्मा जगतस्तस्थुषश्च।

तन्म ऋतं पातु शतशारदाय यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः॥ ७.१०१.०६

सः- असौ पर्जन्यः । रेतोधाः- रेतोधारकः । शश्वतीनाम्- बहूनाम् । वृषभः- वर्षकः । तस्मिन् ।
जगतः- जङ्गमस्य । तस्थुषः- स्थावरस्य । च । आत्मा निहितो भवति । शतशारदाय-
शतसंवत्सरेभ्यः । तत् । मे- मम । ऋतम्- प्रकृतिनियतिभूतसत्यम् । पातु- रक्षतु । यूयं पात
स्वस्तिभिः सदा नः ॥६॥